

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ
РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ**

**Методичні рекомендації
до лабораторних робіт
для студентів спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 339.9(07.034)

Т38

Укладачі: В. В. Іванієнко

М. І. Чепелюк

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до лабораторних робіт для студентів спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини" другого (магістерського) рівня / уклад. В. В. Іванієнко, М. І. Чепелюк. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 30 с.

Уміщено зміст лабораторних завдань за темами та рекомендації щодо їхнього виконання та оформлення.

Рекомендовано для студентів спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини" другого (магістерського) рівня.

УДК 339.9(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Навчальна дисципліна "Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу" є базовою у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю 292 "Міжнародні економічні відносини", (освітня програма "Міжнародний бізнес"). Ця навчальна дисципліна є самостійним розділом економічної науки, що вивчає особливу сферу економічних відносин з погляду теорії конкуренції та пов'язану з визначенням шляхів досягнення конкурентних переваг і розроблення на цій основі заходів щодо посилення конкурентної позиції підприємства на ринку, розвитку міжнародного бізнесу та підвищення національної конкурентоспроможності економіки країни загалом.

Вивчення навчальної дисципліни спрямоване на засвоєння основ технологічного та інформаційного розвитку міжнародного бізнесу, формування вмінь і навичок пошуку, накопичення, оброблення, аналізу, інтерпретації інформації щодо діяльності промислового підприємства та його конкурентів, формування практичних навичок щодо технологічного й інформаційного розвитку міжнародного бізнесу у сучасних тенденціях і факторах розвитку підприємницької діяльності на світовому ринку. Навчальна дисципліна спрямована на засвоєння базових знань для поглибленого вивчення міжнародної діяльності промислових підприємств як учасників міжнародного бізнесу, конкурентної боротьби на ринку, формування у студентів знань з загальних особливостей технологічного й інформаційного розвитку міжнародного бізнесу як важливих факторів збільшення його конкурентоспроможності, отримання необхідних знань з питань організаційної та управлінської діяльності забезпечення технологічного й інформаційного розвитку міжнародного бізнесу на підприємствах і в організаціях.

1. Загальні відомості

Метою виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни "Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу" є набуття студентами необхідних теоретичних засад і практичних навичок щодо технологічного та інформаційного розвитку міжнародного бізнесу в сучасних тенденціях і факторах розвитку підприємницької діяльності на світовому ринку.

У ході практичних занять студент набуває професійних компетентностей і практичних навичок роботи з вирішення прикладних завдань професійної діяльності.

Відповідно до програми навчальної дисципліни "Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу" на лабораторні заняття відводиться 26 години навчального часу.

Лабораторні заняття з навчальної дисципліни "Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу" проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Наприкінці виконання кожної окремої лабораторної роботи в межах виконання відповідного завдання студенти формують звіт, який відповідає зазначеним викладачем вимогам, та захищають його під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

2. Завдання для лабораторних робіт

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 2.1.

Перелік лабораторних робіт

Номер теми	Назва теми курсу	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання та завдання	Кількість годин	Необхідне програмне забезпечення	Література
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1	Лабораторна робота 1 "Сутність інформації. Класифікація міжнародної інформації"	Здатність застосувати кумулятивні знання, науково-технологічні досягнення, інформаційні технології для осягнення сутності феномену нової економіки, виявлення закономірностей та тенденцій новітнього розвитку світового господарства	1. Підходи до визначення сутності інформації та інформаційного розвитку міжнародного бізнесу. 2. Взаємозв'язок накопичення інформації, технологічного та інформаційного розвитку міжнародного бізнесу. 3. Особливості класифікації видів міжнародної інформації	2	Excel Word Windows	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [10 – 12]
	Лабораторна робота 2 "Використання інформації для обґрунтування управлінських рішень з розвитку міжнародного бізнеса"	Здатність до систематизації, збору, накопичуванні інформації в управлінні міжнародним бізнесом	1. Етапи обґрунтування управлінських рішень. 2. Організація інформаційного забезпечення управління розвитком підприємства	4	Excel Word Windows	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7 – 12]

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Тема 2	Лабораторна робота 3 "Використання інформації для аналізу міжнародного бізнеса"	Здатність до використання інформаційно-аналітичної складової розвитку міжнародного бізнесу	<i>Завдання 1.</i> Використання інформації для аналізу основі аналізу фінансових коефіцієнтів розвитку підприємства. <i>Завдання 2.</i> Використання інформації для аналізу показників розвитку масштабів діяльності підприємства	4	Excel Word Windows	Основна: [1 – 2; 5]. Додаткова: [8 – 11]
Тема 3	Лабораторна робота 4 "Формування інформаційних ресурсів менеджменту міжнародного бізнесу"	Здатність оцінювати масштаби діяльності глобальних фірм та їхні позиції на світових ринках	<i>Завдання 1.</i> Використання інформації в системі менеджменту міжнародного бізнесу для вирішення окремих управлінських проблем	4	Excel Word Windows	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7 – 11]
Тема 4	Лабораторна робота 5 "Аналіз діяльності конкурентів у міжнародному бізнесі"	Здатність до використання інформаційно-аналітичної складової розвитку міжнародного бізнесу	<i>Завдання 1.</i> Використання інформації для аналізу діяльності конкурентів	4	Excel Word Windows	Основна: [1; 4; 5]. Додаткова: [7 – 11]

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Тема 5	Лабораторна робота 6 "Аналіз управлінських факторів підприємницької діяльності конкурентів у міжнародному бізнесі"	Здатність до використання інформаційно-аналітичної складової розвитку міжнародного бізнесу	<i>Завдання 1.</i> Аналіз управлінських факторів ведення конкурентної боротьби	4	Excel Word Windows	Основна: [1-5]. Додаткова: [7-11]
Тема 6 і 7	Лабораторна робота 7 "Аналіз формування та реалізації стратегій конкуренції та розвитку міжнародного бізнеса"	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	<i>Завдання 1.</i> Аналіз стратегій конкуренції та розвитку міжнародного бізнеса	4	Excel Word Windows	Основна: [1; 4; 5]. Додаткова: [9 – 11]
Разом за навчальною дисципліною				26		

3. Зміст лабораторних завдань та методичні вказівки до їхнього виконання

Лабораторна робота 1

Мета: визначити сутність міжнародної інформації та її класифікація за різними признаками.

Методичні рекомендації:

1. Викласти підходи до визначення сутності інформації та інформаційного розвитку міжнародного бізнесу.
2. Визначити взаємозв'язок накопичення інформації, технологічного та інформаційного розвитку міжнародного бізнесу.
3. Відобразити особливості класифікації видів міжнародної інформації.

Роботу необхідно виконати використовуючи джерела наукової інформації.

Лабораторна робота 2

Мета: оцінити систему формування капіталу акціонерного товариства (АТ) за даними табл. 3.1.

Методичні рекомендації. Для оцінювання типу системи формування капіталу доцільно використовувати три фактори: рентабельність власного капіталу, темпи зростання обсягів продажу продукції підприємства; рівень ефективності використання ресурсів. Оцінювання рентабельності власного капіталу здійснюється, з огляду на співставлення величини заданого показника підприємства (P_{KB}) з величиною середньогалузевого показника рентабельності власного капіталу (P_{CG}) (табл. 3.2).

Рентабельність власного капіталу підприємства (P_{KB}) (за рік) розраховується діленням чистого прибутку (ЧП) на середню величину власного капіталу (K_{BC}):

$$P_{KB} = \frac{ЧП}{K_{BC}}. \quad (3.1)$$

**Розрахунок даних для оцінювання вибору джерел
формування капіталу**

Показники	2017	2018	2019
Обсяг продажу продукції підприємства, двигунів за рік ($O_{пр}$)	560	790	1 100
Обсяг продажу продукції в галузі, двигунів за рік ($O_{г}$)	8 200	8 350	8 720
Середньогалузевий темп зростання обсягів продажу (ТЗОП) ($T_{зг}$)	1,012		
ТЗОП підприємства ($T_з$)	1,120		
Прямі витрати ресурсів на виробництво одиниці продукції підприємства, грн (В)	15 088	14 231	14 231
Вартість одиниці продукції, грн	18 000	18 000	18 000
Ресурсомісткість продукції підприємства, грн/грн (РМ)			
Середньогалузевий рівень ресурсомісткості, грн/грн ($PM_{сг}$)	0,800	0,790	0,790
Короткостроковий кредит на збільшення виробництва відповідно до ринкового попиту, грн		818 294	1 102 918
Накладні витрати за рік, грн	1 836 000	1 987 000	2 056 000
Прибуток за рік, грн	-205 000	990 352	2 089 680
Відсотки за кредитом за рік, грн		204 573,5	150 729,5
Прибуток після сплати відсотків за кредитом, грн			
Середня величина власного капіталу, тис. грн	115 940	70 500	50 000
Рентабельність власного капіталу, % ($PK_в$)			
Середньогалузевий показник рентабельності власного капіталу, % ($PK_{сг}$)	2,33 %	2,58 %	2,79 %

Середньогалузева рентабельність власного капіталу ($P_{сг}$) визначається за статистичними заданими шляхом ділення величини сумарного чистого прибутку по галузі ($Ч_{пг}$) на сумарну середню величину власного капіталу ($СК_с$).

$$P_{сг} = \frac{Ч_{пг}}{СК_с}. \quad (3.2)$$

Критерії оцінювання рентабельності власного капіталу

Оцінка	Рентабельність власного капіталу	Характеристика підприємства
А	$P_{KB} < 0$	Підприємство збиткове
У	$0 < P_{KB} < P_{CC}$	Підприємство отримує помірний прибуток або знаходиться на рівні беззбитковості
З	$P_{KB} > P_{CF}$	Діяльність підприємства забезпечує високий рівень рентабельності продукції

З темпами зростання обсягів продажу продукції (ТЗОПП) АТ визначається шляхом співвідношення обсягів продажу у звітному періоді з аналогічним показником попереднього звітного періоду:

$$T_{zi} = \frac{O_{pri}}{O_{pri-1}} \times 100 \%, \quad (3.3)$$

де T_{zi} – темп зростання обсягів продажу продукції підприємства в і-м періоді, %;

O_{pri} – обсяг продажу продукції підприємства в і-м звітному періоді, грн;

O_{pri-1} – обсяг продажу продукції підприємства в періоді, що передує звітному, грн.

Середньогалузевий ТЗОПП ($T_{зсг_i}$) загалом по галузі визначається так само. Шляхом співставлення ТЗОПП АТ і середньогалузевого ТЗОПП визначається оцінювання темпу зростання обсягів продажу продукції (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Критерії оцінювання темпу зростання обсягів продажу продукції

Оцінка	Темп зростання обсягів продажу продукції підприємства	Попит	Стратегічні альтернативи
Х	$T_{zi} < 1$	Попит, що знижується	Скорочення
У	$1 < T_{zi} < T_{зсг_i}$	Попит, що повільно зростає	Стабілізація
З	$T_{zi} > T_{зсг_i}$	Попит, що швидко зростає	Зростання

Рівень ресурсомісткості продукції підприємства визначається як співвідношення прямих витрат усіх видів ресурсів на виробництво продукції в грошовому вираженні в прогнозованому періоді та обсягу виробництва продукції підприємства в грошовому вираженні за той самий період.

$$PM = \frac{B}{O}, \quad (3.4)$$

де PM – ресурсомісткість продукції підприємства;

B – прямі витрати усіх видів ресурсів на виробництво продукції підприємства за калькуляцією в прогнозованому періоді;

O – обсяг виробництва продукції підприємства в грошовому вираженні за той самий період.

Середньогалузевий рівень ресурсомісткості продукції (P_{eco}) визначається у аналітичний спосіб, але за сумарними галузевими даними. За результатами розрахунків визначається оцінка рівня ефективності використання ресурсів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Критерії оцінювання рівня ефективності використання ресурсів

Оцінка	Характер використання ресурсів	Співвідношення рівнів ресурсомісткості продукції	Мета підприємства
К	Екстенсивний	$PM > PM_{cr}$	Інтенсифікація використання ресурсів за рахунок існуючих резервів
L	Змішаний	$PM \approx PM_{cr}$	Інтенсифікація використання ресурсів з одночасним збільшенням обсягів продажу
M	Інтенсивний	$PM < PM_{cr}$	Збільшення обсягів продажу продукції та інтенсифікація використання ресурсів за рахунок пошуку та використання нових резервів

У табл. 3.5 необхідно навести порівняння розрахункових показників і визначити позицію підприємства на матриці за роками.

Оцінка системи формування капіталу

Показники	2017	2018	2019
Рентабельність власного капіталу			
Рівень ефективності використання ресурсів			
Темп зростання обсягів продажу			

Окремо необхідно навести:

- 1) етапи обґрунтування управлінських рішень;
- 2) організацію інформаційного забезпечення управління розвитком підприємства.

Лабораторна робота 3

Мета заняття. навчитися ідентифікувати фінансовий стан підприємства.

Методичні рекомендації. Необхідно здійснити фінансову діагностику підприємства за наведеними фінансовими даними (Балансом і Звітом про фінансові результати). Для здійснення фінансової діагностики слід провезти горизонтальний, вертикальний аналіз звітності, а також розгорнутий аналіз за допомогою коефіцієнтів.

1. Необхідно здійснити горизонтальний і вертикальний аналіз Активу та Пасиву Балансу підприємства, подавши результати у вигляді табл. 3.6 – 3.9.

Таблиця 3.6

Узагальнений горизонтальний аналіз Активу Балансу підприємства

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн	відносне, %
Необоротні активи				
Оборотні активи				
Витрати майбутніх періодів				
Разом Актив				

Таблиця 3.7

Узагальнений горизонтальний аналіз Пасиву Балансу підприємства

Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн	відносне, %
Власний капітал				
Забезпечення наступних витрат і платежів				
Довгострокові зобов'язання				
Поточні зобов'язання				
Доходи майбутніх періодів				
Разом Пасив				

Таблиця 3.8

Узагальнений вертикальний аналіз Активу Балансу підприємства

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Структура, %	
			на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду
Необоротні активи				
Оборотні активи				
Витрати майбутніх періодів				
Разом Актив				

Таблиця 3.9

Узагальнений вертикальний аналіз Пасиву Балансу підприємства

Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Структура, %	
			на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду
Власний капітал				
Забезпечення наступних витрат і платежів				
Довгострокові зобов'язання				
Поточні зобов'язання				
Доходи майбутніх періодів				
Разом Пасив				

2. Необхідно здійснити аналіз діяльності підприємства на основі застосування фінансових коефіцієнтів.

Аналіз з використанням фінансових коефіцієнтів складається з таких блоків:

1. Аналізу ліквідності балансу.
2. Аналізу платоспроможності.
3. Аналізу прибутковості.
4. Аналіз ділової активності.

Окремо провести аналіз показників розвитку масштабів зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Лабораторна робота 4

Здійсніть оцінювання функціональних складових економічної безпеки підприємства в системі менеджменту, виходячи з методичних рекомендацій, та даних, наведених у табл. 3.10 і 3.11.

Таблиця 3.10

Дані для оцінювання правової складової економічної безпеки

Показники	Звітний період	Попередній період
Втрачені вигоди через недоліки у роботі юридичної служби, тис. грн	625	518
Штрафи сплачені через недоліки у роботі юридичної служби, тис. грн	127	94
Втрати за договорами, відведені юридичною служби, тис. грн	1 570	453
Відведені штрафні санкції, тис. грн	43	58

Таблиця 3.11

Дані для оцінювання інформаційної складової економічної безпеки

Показники	Звітний період	Попередній період
Обсяг інформації, необхідний для ухвалення обґрунтованого рішення, арк.	12	10
Обсяг інформації, яка є в розпорядженні особи, що ухвалює рішення, арк.	75	63
Загальний обсяг наявної в розпорядженні інформації, арк.	890	715
Обсяг релевантної інформації, арк.	236	254
Загальна кількість незалежних свідчень у сумарному обсязі релевантної інформації, од.	21	36
Кількість незалежних свідчень на користь ухвалення рішення, од.	12	14

А. Мета: оцінити рівень правової безпеки підприємства в системі менеджменту.

Методичні рекомендації. Рівень правової безпеки може бути визначений залежно від співвідношення втрат, понесених підприємством (реальних та у вигляді упущеної вигоди) через порушення правових норм, та загального розміру відвернутих юридичною службою втрат, за такою шкалою:

втрат немає – абсолютна правова безпека;

частка втрат від 0 до 25 % – нормальна правова безпека;

25 – 50 % – нестабільний стан;

50 – 75 % – критичний стан;

75 – 100 % – кризовий стан.

Дані для оцінювання правової складової економічної безпеки підприємства наведено в табл. 3.10.

Б. Мета: оцінити рівень інформаційної безпеки підприємства в системі менеджменту.

Методичні рекомендації. Оцінювання інформаційної складової економічної безпеки здійснюється за такими показниками:

коефіцієнт повноти інформації ($K_{п.ін.}$), що розраховується як відношення обсягу інформації, яка є в розпорядженні особи, що ухвалює рішення, та обсягу інформації, необхідного для ухвалення обґрунтованого рішення;

коефіцієнт точності інформації ($K_{т.ін.}$), що розраховується як відношення обсягу релевантної інформації до загального обсягу наявної в розпорядженні особи, що приймає рішення, інформації;

коефіцієнт суперечливості інформації ($K_{с.ін.}$), що розраховується як відношення кількості незалежних свідчень на користь ухвалення рішення до загальної кількості незалежних свідчень у сумарному обсязі релевантної інформації.

Рівень інформаційної безпеки може бути визначений за формулою:

$$K_{інфб.} = K_{п.ін.} \times K_{т.ін.} \times K_{с.ін.} \quad (3.5)$$

Окремо оцінити масштаби діяльності глобальних фірм та їхні позиції на світових ринках за даними рейтингових агенств.

Лабораторна робота 5

Мета: вивчити методи цінового аналізу.

Завдання 1. Функція попиту на даний товар: $QD = 7 - P$. Функція пропозиції заданого товару: $QS = -3 + P$.

Визначте рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажів.

Припустимо, що цей товар субсидується з бюджету в розмірі 2 грн за кожну одиницю.

Визначте рівноважну ціну (з включенням і без включення субсидії), рівноважний обсяг продажів.

Завдання 2. Функція попиту населення на заданий товар: $QD = 9 - P$. Функція пропозиції заданого товару: $QS = -5 + 2P$.

Припустимо, що на заданий товар введено податок, який сплачується продавцем у розмірі 1 грн за одиницю. Визначте рівноважну ціну (з включенням і без включення податку), рівноважний обсяг продажів.

Визначте надлишок покупця та надлишок продавця до і після введення податку. Визначте загальну суму податку з обороту. Проаналізуйте отримані результати.

Методичні рекомендації до виконання завдань

Функція попиту населення на заданий товар: $QD = 7 - P$.

Функція пропозиції заданого товару: $QS = -5 + 2P$, де QD і QS – відповідно обсяг попиту і обсяг пропозиції в млн шт. у рік, P – ціна в грн.

Визначаємо рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажів.

$$QD = QS. \text{ Звідси } 7 - PE = -5 + 2PE;$$

$$PE = 4 \text{ грн};$$

$$QD = 7 - 4;$$

$$QS = -5 + 2 \times 4 = 3 \text{ млн шт.};$$

$$QE = 3 \text{ млн шт.}$$

Припустимо, що на товар встановлена фіксована ціна на рівні 3 грн за одиницю. Визначте обсяг продажів і обсяг незадоволеного попиту (дефіциту).

$$QS = -5 + 2P = -5 + 2 \times 3 = 1 \text{ млн шт.};$$

$$QD = 7 - P = 7 - 3 = 4 \text{ млн шт.}$$

Звідси, обсяг продажів ($Q_S = 1$), а обсяг незадоволеного попиту складе $Q_D - Q_S = 4 - 1 = 3$ млн шт.

Припустимо, що на заданий товар введено податок, який сплачується продавцем у розмірі 1,5 грн за одиницю.

Визначте рівноважний обсяг продажів і рівноважні ціни для покупця ($P_{E_{\text{пок.}}}$) і продавця ($P_{E_{\text{прод.}}}$).

Оскільки податок сплачує продавець, то ціна для нього буде становити:

$$P_{\text{прод.}} = P_{\text{пок.}} - 1,5.$$

$$\text{Звідси } Q_D = 7 - P_{\text{пок.}},$$

$$Q_S = -5 + 2P_{\text{прод.}} = -5 + 2(P_{\text{пок.}} - 1,5).$$

$$Q_D = Q_S, \text{ отже}$$

$$7 - P_{\text{пок.}} = -5 + 2P_{\text{пок.}} - 3,$$

$$\text{звідси } P_{E_{\text{пок.}}} = 5 \text{ грн};$$

$$P_{E_{\text{прод.}}} = 3,5 \text{ грн};$$

$$Q_E = 2 \text{ млн шт.}$$

Ці результати наведено на рис. 3.1.

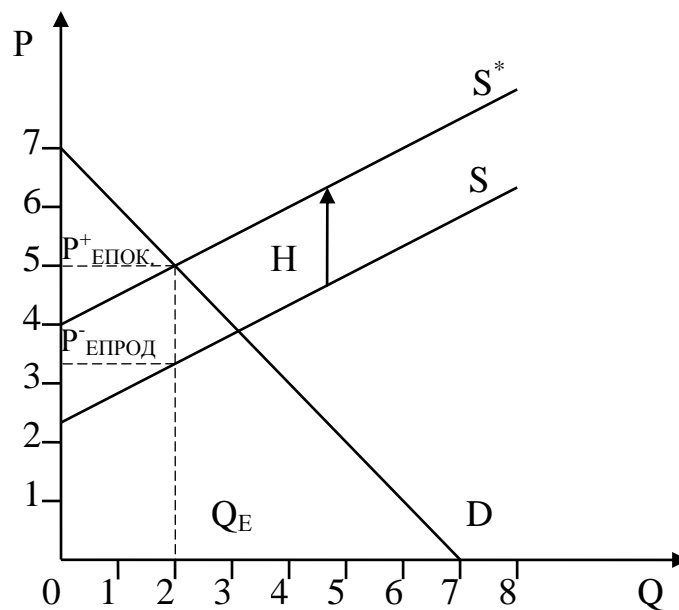

Рис. 3.1. Графічні результати розрахунків

Завдання 3. Використовуючи статистичні дані, проаналізуйте динаміку цін на окремі товари або послуги (групи товарів) по Україні (Харківської області). Динаміку відобразити графічно. Сформулюйте висновки.

Лабораторна робота 6

Мета: вивчити нетрадиційні методи факторного аналізу.

Методичні рекомендації. Для оцінювання факторів використовують наступні методи розрахунків:

А. Логарифмічний метод. мультиплікативну модель $y = X_1 \times X_2 \times \dots \times X_m$ (статична форма) в динамічну форму адекватно апроксимують формулою:

$$J_y = J_1 \times J_2 \times \dots \times J_m, \quad (3.6)$$

яке після логарифмування набуває вигляду:

$$\lg J_y = \lg J_1 + \lg J_2 + \dots + \lg J_m. \quad (3.7)$$

Розділивши обидві частини отриманого рівняння на $\lg J_y$ та помноживши на Δy , отримаємо:

$$\Delta y = \Delta y \frac{\lg J_1}{\lg J_y} + \Delta y \frac{\lg J_2}{\lg J_y} + \dots + \Delta y \frac{\lg J_m}{\lg J_y}. \quad (3.8)$$

Це можна записати однією формулою:

$$\Delta y_{(\Delta x_i)} = \Delta y \frac{\lg J_i}{\lg J_y}. \quad (3.9)$$

Отримана формула для $\Delta y_{(\Delta x_i)}$ є його логарифмічно-пропорційний розподіл за факторами. Саме тому автори назвали його логарифмічним методом розкладання приросту абсолютного відхилення ознаки на фактори.

Логарифмічний метод не має недоліків методу ланцюгових підстановок, пов'язаних з черговістю факторів, має процедуру з мінімальною кількістю обчислень. Єдиний недолік його полягає в тому, що у випадках, коли $\Delta y = 0$, ними користуватися не можна. Однак такі випадки в аналізі зустрічаються вкрай рідко.

Б. Модульний метод. Зміст модульного методу зводиться до того, що "нерозкладний залишок" розподіляється між факторами пропорційно

питомій вазі модулів збільшення окремих факторів у сумі модулів збільшення усіх факторів.

Оцінка впливу факторів містить два елементи: ізольований вплив і пропорційну частину "нерозкладного залишку":

$$\Delta y_{\Delta x_i} = y_0 (J_i - 1) + \text{НО} \frac{J_i - 1}{\sum_{i=1}^m J_i - 1}. \quad (3.10)$$

В. Паралельний (інтегральний) метод. Паралельний метод обґрунтований такими принципово важливими передумовами та припущеннями:

- фактори-умови змінюються в часі паралельно один одному, а не по черзі;
- зміна факторів відбувається безперервно та рівномірно.

Вплив кожного окремого фактора оцінюється середньої арифметичної з величин впливу цього фактора, виміряних методом ланцюгових підстановок за всіма альтернативними варіантами послідовності розташування факторів у ланцюговому ряду:

$$\Delta y_i = \sum_{i=1}^{m!} \Delta y_i^{\text{вар}} / m!, \quad (3.11)$$

де $\Delta y_i^{\text{вар}}$ – вплив фактора X_i по кожному із $m!$ варіантів розташування факторів у мультиплікативному рядку $y = X_1 \times X_2 \times \dots \times X_m$;

$m!$ – загальна кількість усіх варіантів перестановок факторів у моделі з m -елементів ($1 \times 2 \times 3 \times \dots \times m$).

Зміст завдання. Встановіть силу впливу факторів на зміну показника фонду оплати праці логарифмічним, інтегральним і модульним методами. Вихідні дані наведено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Вихідні дані для факторного аналізу

Показники	План	Факт
Фонд оплати праці фірми, тис. грн	648	754
Кількість відпрацьованих людино-годин, люд.-год	30 000	29 160
Оплата праці за одну годину роботи, грн	?	?

Сформулюйте висновки.

Окремо відобразіть головні управлінські фактори ведення конкурентної боротьби.

Лабораторна робота 7

Мета: здійснити позиціонування підприємства у просторі матриці оцінки динаміки витрат та прибутку, з наведених у табл. 3.13 даних.

Таблиця 3.13

Дані для оцінювання позиціонування підприємства у просторі матриці динаміки витрат і прибутку

Показники	Квартали							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Прибуток підприємства від операційної діяльності, тис. грн	2 400	2 350	2 470	2 800	2 250	2 320	2 540	2 820
Прямі витрати, тис. грн	3 130	3 070	3 214	3 610	2 950	3 034	3 298	3 634
Непрямі витрати, тис. грн	2 130	1 850	1 980	2 400	1 750	2 200	2 010	2 480
Обсяг виробництва, тис. грн	7 660	7 270	7 664	8 810	6 950	7 554	7 848	8 934

Методичні рекомендації. Для виконання завдання необхідно використовувати матрицю, наведену на рис. 3.2. Вісь x відображає зміну прибутку підприємства від операційної діяльності, вісь y – зміну прямих витрат на виробництво продукції підприємства, вісь z – зміну непрямих витрат на виробництво продукції. Подана сукупність факторів визначає найбільш важливі характеристики процесу формування витрат підприємства та, як наслідок, відображає закономірності його фінансових результатів.

При цьому використання аналітичних даних декількох періодів дозволяє оцінити динаміку операційної діяльності та зіставити її з запланованою стратегічною траєкторією розвитку підприємства.

Розрахунок зміни прибутку підприємства від операційної діяльності ($\Delta\P$), зміни прямих ($\Delta B_{\text{п}}$) і непрямих ($B_{\text{н}}$) витрат на виробництво продукції підприємства здійснюється за наступними формулами:

$$\Delta\P = \Pi_i - \Pi_{i-1}; \quad (3.12)$$

$$\Delta V_{\Pi} = V_{\Pi_i} - V_{\Pi_{i-1}}; \quad (3.13)$$

$$\Delta V_{H} = V_{H_i} - V_{H_{i-1}}; \quad (3.14)$$

де Π_i , V_{Π_i} , V_{H_i} – відповідно прибуток підприємства від операційної діяльності, прямі витрати та непрямі витрати звітного періоду;

Π_{i-1} , $V_{\Pi_{i-1}}$, $V_{H_{i-1}}$ – відповідно прибуток підприємства від операційної діяльності, прямі витрати та непрямі витрати попереднього періоду.

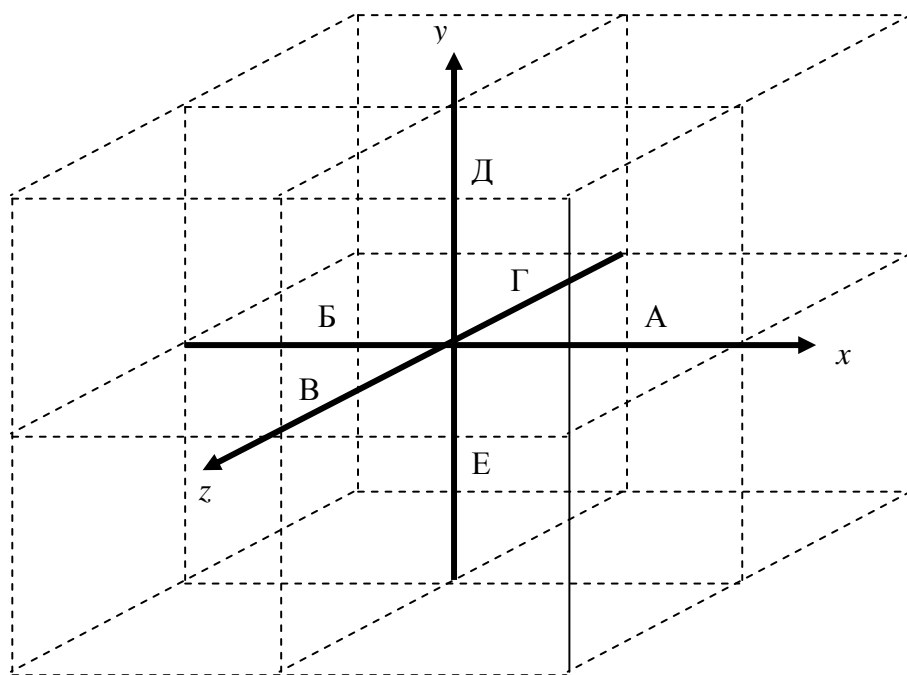

Рис. 3.2. Матриця оцінки динаміки витрат і прибутку підприємства

За результатами розрахунку підприємство позиціонується у просторі наведеної матриці, та залежно від сектору, в якому воно знаходиться, визначається характеристика його стану та можливі напрями управлінських впливів для оптимізації витрат і максимізації фінансового результату.

4. Система оцінювання успішності навчання

Виконання кожного завдання лабораторних робіт оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 4.1).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за завданнями та змістовими модулями

Завдання для лабораторних занять	ЗЛЗ* 1	ЗЛЗ* 2	ЗЛЗ* 3	ЗЛЗ* 4	ЗЛЗ* 5	ЗЛЗ* 6	ЗЛЗ* 7	Сума балів
Максимальна кількість балів	1	2	2	2	2	2	2	13

*ЗЛЗ – завдання для лабораторних занять.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності здобувача та іншої академічної документації.

5. Вимоги до оформлення звітів за лабораторними роботами

Звіти з лабораторних робіт друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша паперу формату А4. Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі та дорівнювати 5 знакам (приблизно 1,25 см).

Допускається використання аркушів формату А3 (297 x 420 мм), коли це необхідно.

Шрифт друку має бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. За комп'ютерного набору тексту слід використовувати шрифт Times New Roman, 14 кегль. Міжрядковий інтервал – множина 1,5. У оформленні таблиць і рисунків допускається використання 12 розміру шрифту. Міжрядковий інтервал у таблиці може бути 1,3.

Текст дипломної роботи має бути надрукований з обов'язковим дотриманням таких полів: верхнє та нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, ліве – не менше 25 мм.

Окремі слова, формули, знаки, що вписуються у текст, мають бути чорного кольору.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, ілюстрацій, таблиць, формул подають арабськими цифрами.

Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті на відстані 10 мм від верхнього та правого країв аркушу без крапки в кінці.

Текст основної частини дипломного проєкту поділяють на розділи та підрозділи. Кожний розділ починається номером і назвою.

Заголовки структурних частин роботи друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину дипломної роботи (вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) треба починати з нової сторінки.

Заголовки розділів і підрозділів варто починати з абзацного відступу, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Заголовки розділів слід писати великими літерами, підрозділів – друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номеру розділу і порядкового номера підрозділу. Між ними ставлять крапку. В кінці номера має стояти крапка.

За необхідності у тексті можуть наводитися перерахування. Перед перерахуванням ставиться двокрапка. Для першої деталізації перерахування варто використовувати арабські цифри з дужкою. Наприкінці ставиться крапка з комою або двокрапка, якщо є подальша деталізація.

Перед кожною позицією подальшого перерахування варто ставити малу літеру українського або російського алфавіту з дужкою або, не нумеруючи, – з абзацного відступу без геометричних прикрас (другий рівень деталізації). Наприкінці ставиться крапка з комою. Після останнього пункту перерахування ставиться крапка.

Перерахування пишуть малими літерами з абзацного відступу.

Ілюстрації (рисунки, графіки, схеми) варто розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці.

На всі ілюстрації мають бути дані посилання в роботі. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно давати посилання на джерело, з якого запозичена ілюстрація.

Назви схем, рисунків, графіків розташовують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розташовують роз'яснювальні дані.

Ілюстрації варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, що наводяться в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою. Наприклад: "Рис. 2.1." (перший рисунок другого розділу).

Відстань від тексту до ілюстрації та від ілюстрації до тексту – один рядок, якщо ілюстрація вбудовується в структуру тексту, тобто розташована не на окремій сторінці.

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці, якщо таблиця доволі велика для її вбудовування в структуру тексту на тій самій сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті.

Таблиці нумерують арабськими цифрами послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком розміщують надпис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, наприклад: "Таблиця 1.2" (друга таблиця першого розділу). Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею симетрично до тексту. Заголовки граф мають починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких. У разі переносу частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть слова "Закінчення табл." і вказують номер таблиці, наприклад, "Закінчення табл. 1.2", а роль шапки таблиці у цьому випадку відіграє цифровий порядок. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Формули та рівняння розташовують у центрі рядка безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються.

Вище та нижче кожної формули або рівняння має бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.2) (друга формула третього розділу). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки.

Перенос формули або рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, причому знак операції на початку наступного рядка повторюють. У разі переносу формули або рівняння на знаку операції множення застосовують знак “×”. Якщо в роботі тільки одна формула або рівняння, їх нумерують порядковою нумерацією в межах розділу. Формули, що впливають одна з одної та не розділені текстом, відокремлюють комою.

Відстань від тексту до формули і від формули або/та розшифровки формули до тексту – один рядок (приблизно 10 мм).

У ході написання дипломної роботи студент має давати посилання на джерела та матеріали, що наводяться в роботі. Посилання дають змогу перевірити достовірність відомостей.

Посилання в тексті дипломної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, “... у працях [1 – 7] ...” або “... у роботі [5, с. 87] ...”, або просто вказати номер джерела біля запозиченого тексту – [25].

Посилаючись на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, люстрації, таблиці, формули, рівняння або додатки зазначають їх номери. Наприклад:

“... у розділі 2 ...”;

“... дивися підрозділ 2.4 ...”;

“... відповідно до підрозділу 2.3 ...”;

“... на рис. 1.5 ...”;

“... у табл. 3.2 ...”;

“... згідно з табл. 3.2 ...” або “... з огляду на табл. 3.2 ...”;

“... (див. табл. 3.2) ...”;

“... за формулою (3.5) ...”;

“... у рівняннях (1.9) – (1.12) ...”;

“... у додатку Б ...” або “... (додаток Б)”.

У список включають усі літературні джерела, на які були посилання в тексті дипломної роботи. При цьому слід дотримуватися такого порядку щодо розташування літературних джерел:

нормативно-правові матеріали, наукова, навчально-методична та спеціальна література (зокрема газетні та журнальні статті), видана українською та російською мовами в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;

література, видана іноземними мовами;

інтернет-ресурси за абеткою.

Відомості щодо літературних джерел, включених до списку, слід наводити згідно з вимогами державного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Нумерують літературні джерела арабськими цифрами із крапкою згідно з їхнім порядковим номером у переліку.

Рекомендована загальна кількість позицій у списку літератури має бути не менше ніж 70 джерел.

Додатки оформлюють як продовження роботи, у вигляді окремої частини та розміщуються у порядку появи посилань на них у тексті.

Додатки повинні мати титульний аркуш, на якому посередині великими літерами слід написати слово "ДОДАТКИ". Кожний додаток має починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований зверху симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком рядковими літерами з першої великої має бути написане слово "Додаток" і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Г, Г', Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, "додаток А", "додаток Б" і т. д.

Додатки повинні мати спільну з рештою дипломної роботи наскрізну нумерацію сторінок.

За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти та підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять означення додатка (літеру) і крапку, наприклад, "А.2" – другий розділ додатка А; "Б.2.1" – підрозділ 2.1 додатка Б; "В.4.1.1" – пункт 4.1.1 додатка В; "К.1.2.3.4" – підпункт 1.2.3.4 додатка К.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є в тексті додатка, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, "рисунок А.2" – другий рисунок додатка А; "таблиця А.1" – перша таблиця додатка А; "формула (Б.1)" – перша формула додатка Б.

У посиланнях у тексті додатка на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння рекомендується писати: "... на рис. А.1 ...", "... на рис. В.1 ..." – якщо рисунок єдиний у додатку В; "... в таблиці Г.3 ..." або "... в табл. А.3 ..."; "... за формулою (В.1)...", "... у рівнянні Д.2 ...".

Якщо в дипломній роботі як додаток використовується документ, що має самостійне значення й оформлюється згідно з вимогами до документа заданого виду, та його копію вміщують у роботі без змін в оригіналі. Перед копією документа вміщують аркуш, на якому посередині друкують слово "ДОДАТОК __" і його назву (за наявності), праворуч у верхньому куті аркуша проставляють порядковий номер сторінки. Сторінки копії документа нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію сторінок магістерської дипломної роботи (не займаючи власної нумерації сторінок документа).

Рекомендована література

Основна

1. Іванієнко В. В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. / В. В. Іванієнко, В. І. Отенко. – Харків : ИД "ИНЖЕК", 2012. – 303 с.

2. Інформаційні системи і технології в економіці : посібник / В. С. Пономаренко, Р. К. Бутова, І. В. Журавлева та ін. ; за ред. В. С. Пономаренко. – Київ : ВЦ "Академія", 2002. – 544 с.

3. Кизим Н. А. Финансовый анализ : учеб. пособ. / Н. А. Кизим, В. В. Иваниенко. – Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2005. – 248 с.

4. Отенко В. І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / В. І. Отенко, В. В. Іванієнко, Г. Ф. Азаренков. – Харків : ВД "ИНЖЕК", 2015. – 344 с.

5. Отенко І. П. Управління конкурентними перевагами : наукове видання / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. – 212 с.

6. Полтавська Є. О. Конкурентний аналіз : навч. посіб. / Є. О. Полтавська, Г. А. Іващенко, П. М. Куліков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 200 с.

Додаткова

7. Качалина Л. Н. Конкурентоспособный менеджмент / Л. Н. Качалина. – Москва : Изд. "МАМИ", 2002. – 396 с.
8. Лепа Н. Н. Управление конкурентными преимуществами предприятия / Н. Н. Лепа ; НАН Украины ; Институт экономики промышленности. – Донецк : ООО "Юго–Восток, Лтд", 2003. – 296 с.
9. Мілевський С. В. Моделі аналізу та управління конкурентоспроможністю промислових підприємств : наукове видання / С. В. Мілевський, О. В. Мілов. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 156 с.
10. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства : наукове видання / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іващенко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 208 с.
11. Файчук О. М. Міжнародний бізнес : навч. посіб. / О. М. Файчук, С. В. Сидоренко. – Київ : НУБіП України, 2016. – 236 с.
12. Шинкаренко В. Г. Управление конкурентоспособностью предприятия / В. Г. Шинкаренко, А. С. Бондаренко. – Харьков : Изд. ХНАДУ, 2003. – 188 с.
13. Cullen J. B. International business strategy and the multinational company / John B. Cullen, K. Praveen Parboteeah. – New York : Routledge, 2010. – 500 p.
14. Johnson D. International Business: Themes and Issues in the Modern Global Economy / Debra Johnson, Colin Turner. – New York : Taylor & Francis e–Library, 2010. – 496 p.

Інформаційні ресурси

15. Навчальна дисципліна "Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/index.php?categoryid=958>.
16. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
17. Офіційний сайт Міністерства Закордонних справ України. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua>.
18. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/index.html>.
19. Офіційний сайт Євросоюзу. – Режим доступу : <http://europa.eu>.
20. Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Загальні відомості	4
2. Завдання для лабораторних робіт	4
3. Зміст лабораторних завдань та методичні вказівки до їхнього виконання	8
Лабораторна робота 1	8
Лабораторна робота 2	8
Лабораторна робота 3	12
Лабораторна робота 4	14
Лабораторна робота 5	16
Лабораторна робота 6	18
Лабораторна робота 7	20
4. Система оцінювання успішності навчання	21
5. Вимоги до оформлення звітів за лабораторними роботами	22
Рекомендована література.....	27
Основна	27
Додаткова	28
Інформаційні ресурси	28

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

**Методичні рекомендації
до лабораторних робіт
для студентів спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Іванієнко** Віктор Васильович
Чепелюк Маргарита Ігорівна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 6 ЕВ. Обсяг 30 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*